

ПЕРЕДМОВА

Як я вчився у школі, то думав: щоб бути письменником, треба бути мертвим. Бути мертвим або походити здалеку — з Англії, Середнього Заходу чи Франції. Одним з найглибших, хоч і трохи периферійних прозрінь, що осяяли мене, коли я читав «Останній поворот на Бруклін» Г'юберта Селбі, стало те, що мій населений робочим людом Бронкс виявився гідним матеріалом для Мистецтва; що голоси, вулиці й жести, які я так добре знав, були такі ж людські, такі ж цінні й гідні поваги, як і будь-які з тих, що описані всіма цивілізаціями упродовж усіх сторіч існування літератури.

Тому я відкладав «Останній поворот на Бруклін» зі страшним усвідомленням того, що якби мені бажання, пильне око та чутливе вухо, то з мене міг би вийти письменник.

Уже пізніше, як став значно старший, я зрозумів, що талант і матеріал нічого не варті без дечого, чим Селбі володіє й що проявляється в нього на кожній сторінці кожної книжки. Любов — прощення й співчуття, що підносять дух усіх нищих псів, які населяють його світ: загублених, розпусних, бездушних і нерозумних. Мистецтво полягає в його здатності олюднювати те, що здається нелюдським, і таким чином водночас робити людянішими й читачів.

Ніхто не вміє передати нутрянного почуття людського страждання так, як Селбі, — ці жорстокі галюцинації

про милосердя, про мир, про любов, про легку прогулянку; про нищівний біль героїнової ломки; задушливу лють батьківської-подружньої-сексуальної клаустрофобії; скрип гвинтиків параноїдальної манії, що затягуються тугіше; жалюгідна грандіозність передаваних по колу мрій; страх перед неминучим світанком.

Селбі сягає глибоко під шкіру і в голови нижчих прошарків, виносячи звідти інфернальні монологи, по вінця сповнені трагічно пошматованими ілюзіями, короткочасними екстазами й лютою одержимістю, що безперервно шумлять і вирують на кожній сторінці. У найсильніших місцях він буквально змушує нас співчувати оглушливим ударом.

«Реквієм по мрії» описує крах чотирьох осіб — трьох молодих і однієї старшої. Тут Селбі показує натуру людей залежних: від дурману, надії, від трагічно дитячих видінь раю на землі. Навіть коли ці персонажі злітають до сьомого неба, попереду все одно видніється страхітливе поверження, але хоч читач і усвідомлює це наперед, він не може захиститися від майже нестерпного страждання, деградації й забуття, які є ціною мрій для безсилих.

«Реквієм по мрії» є квінтесенцією Селбі, його наповнюють моменти, від яких читач почувається як мимовільний коментатор катастрофи «Гінденбурга», що ридав: «Ох, люди!»

Селбі дарує нам ще одну змогу відчувати біль за його людей, — а значить, відчувати любов до того, що зазвичай любові не викликає.

*Річард Прайс
Нью-Йорк, січень 1988 року*

ВСТУП ДО НОВОГО ВИДАННЯ

«Реквієм по мрії» був уперше виданий у 1978 році. Знати, що його ще й досі видають і готують нові редакції, для мене неймовірно втішно. Крім того, за книжкою ще й знімають фільм, виробництво якого заплановане на середину квітня цього року. Тож книжка ще й досі живе і дихає (як і я сам).

У тому, що все це діється зараз, у часи «незрівняного достатку», я бачу дещо прекрасне й іронічне. Велика американська мрія для багатьох здійснюється. Зрозуміло, я вважаю, що гонитва за американською мрією не тільки даремна, а й саморуйнівна, тому що врешті вона знищує усе й усіх, хто бере в ній участь. Це стається просто за визначенням, бо гонитва ця виховує в людях що завгодно, крім важливих речей: чесності, етики, правди — самих наших душ і сердець. Чому? Причина проста: бо Життя — це віддавати, а не отримувати.

Я не пропоную людям роздати все бідним і безпритульним — а їх серед загального достатку ще й досі мільйони — надіти волосяницю й піти на вулицю з жебрачою мискою. Саме по собі це не більш корисно, ніж гонитва за «бажаним». Я не боюся грошей і знаю, що на них можна купити. Я був би радий мати повен будинок всячини — звісно, мені для цього спочатку потрібен будинок. Я бував голодним і не бачу в голоді нічого благородного. Як не бачу нічого благородного

в споживанні вишуканих страв, хоча їсти, безперечно, набагато краще, ніж голодувати. Але вірити, що накопичення різного мотлоху є метою життя, — це божевілля.

Мені здається, що ми всі маємо власну мрію, власне бачення, власний спосіб віддавати, але ми з багатьох причин боїмося йти цією дорогою або навіть визнавати й приймати її існування. Але відкидати своє бачення — значить продати душу. Наживати — значить жити химерою, повертатися спиною до правди, у той час як наше Бачення — це проблиски тієї правди: ясно, що ніщо зовнішнє не може по-справжньому формувати мій внутрішній світ, моє Бачення.

Що трапиться, якщо я повернуся спиною до свого Бачення і витрачатиму час і сили на здобування речей — складових американської мрії? Я стану стурбованим, мені буде незатишно у власній шкірі, бо почуття провини за те, що я відвернувся від свого «я», зрадив своє Бачення, змусить мене просити прощення за власне існування, за жагу до самоствердження, котра виникає, коли дивишся на життя як на змагання. Мені доведеться накопичувати різні речі, намагаючись угамувати й задовольнити те неясне відчуття незадоволення, що гризтиме мене зсередини.

Звісно, далеко не всі люди відчувають такі муки, але їх чимало, і вони гадки не мають, що з ними не так. Я впевнений, що психологи мають термін для цієї невольної тривоги, але нас знищує причина, а не класифікація недуги. Мільйонам людей сходить з рук те, що ми вважаємо огидним, і вони процвітають. Принаймні так здається. Але я зі свого досвіду абсолютно точно знаю, що в цьому житті безплатних сніданків не існує, і врешті нам доводиться брати на себе всю

повноту відповідальності за свої дії, за все, що ми зробили й чого не зробили.

Ця книжка оповідає про чотирьох людей, що гналися за американською мрією, а також про результати цієї гонитви. Вони не знали різниці між Баченням свого серця й ілюзією американської мрії. Переслідуючи ілюзію, вони втратили змогу відчутти правду, що відкривалася їхньому Баченню. І в підсумку вони втратили все, що цінували.

На жаль, я підозрюю, що реквієму по тій самій Мрії не буде ніколи, просто тому, що вона знищить нас, перш ніж ми отримаємо змогу оплакати її загин. Можливо, час доведе, що я помиляюсь. Як казав містер Гемінгвей, «хіба ж не мило так думати?».

Г'юберт Селбі-молодший
Лос-Анджелес, 1999 рік

ВСТУП ДО НОВОГО ВИДАННЯ

Я був звичайним бруклінським школярем на порозі першої сесії іспитів у коледжі й страшенно боявся. Мої старші класи школи були сміхотою. Я навчився в них лиш одного: як відбрехатися за прогуляні уроки. Тож коли настала пора коледжу, я не був готовий. Тому я засів у бібліотеці, щоб усе повивчати.

Але Селбі втоптав мої плани в багно.

Я краєчком ока побачив слово «Бруклін». Знайте, що коли ви з Брукліна і бачите щось про Бруклін, то це негайно вас зацікавлює. Я взяв потертий примірник «Останнього повороту на Бруклін» з полиці. Це було ще до екранізації, і я гадки не мав, що потрапило мені до рук. З першого ж речення і я, і результат моєї сесії були приречені. Я завалив її й продовжив читати. Я читав, читав і кричав, і знаходив спільне, і цитував, і тішився. То було справжнє оповідацтво. То було розуміння. То було глибоке, але просте дослідження того, що робить нас людьми. Відтоді я зрозумів, чим хочу займатися. Я хотів розповідати історії.

Оповідальство привело мене до Лос-Анджелеса і кіношколи. Перед початком занять нам загадали приготувати по три коротких сценарії для проєктів, які ми мали втілити під час курсу. Тож я подумав, що мені слід почитати короткі оповідання від моїх улюблених авторів. Це привело мене до «Печива з передбаченням» Селбі, яке я одразу ж і зняв. Оповідання описує злет

і падіння продавця, що ходить від дверей до дверей і в якого розвивається залежність від передбачень у печиві з передбаченнями.

Після школи я подумав, що мені пора зняти щось повнометражне, тож звернувся до моїх улюблених авторів по романи. Я знайшов «Реквієм по мрії» в книгарні на Веніс-біч. Я так прагнув почати його читати. І почав, але так і не закінчив. Не тому, що книжка була погана. Радше тому, що роман був такий брутально чесний і захопливий, що я не міг цього витримати. Книжка довго стояла в мене на полиці. А тоді мій продюсер Ерік Вотсон зібрався поїхати з родиною на ліжні канікули в Колорадо. Він хотів щось почитати, тож схопив книжку з моєї полиці й спитав, чи можна її позичити. Коли він повернувся, то сказав, що «Реквієм» погубив його канікули і що я мушу дочитати роман. Я дочитав — і тоді зрозумів, що мені робити далі. У книзі йдеться багато про що. Здебільшого вона про любов. Якщо точніше, вона про те, що може статися, коли любов збивається зі шляху.

Коли настала пора писати сценарій, я винайняв квартиру в південному Брукліні, біля Коні-Айленда. Роман мав дивовижну структуру і добре ліг у три дії. Але було в ньому щось дивне. Коли я розібрався, то зрозумів: щоразу, як із персонажем мало статися щось хороше, — ставалося щось лихе. Через це я не міг збагнути, хто ж у романі головний герой.

Намалювавши сюжетні лінії для всіх персонажів, я побачив, що вони наче висять догори ногами. Я перевернув малюнок і зненацька ледь не закричав «Еврика!». Героєм була не Сара, не Гаррі, не Тайрон, не Меріон. Героєм був ворог цих персонажів: Залежність.

Книжка проголошувала перемогу Залежності над Людським Духом. Я почав дивитися на фільм як на кіно про чудовисько. Єдина відмінність була в тому, що чудовисько не мало фізичної форми. Воно жило тільки глибоко в головах персонажів.

Еллен Берстін, котра неперевершено зіграла Сару Голдфарб, розповіла мені, що в індуїзмі є два головні божества — Шива і Калі. Шива — бог творення, а Калі — богиня руйнування. Вони діють разом. Одне не може існувати без другого. Як християнські Бог і Диявол. Добро і зло. Між ними рівновага. Селбі пише про Калі. Він пише про темряву.

І в цій темряві Селбі вмикає ліхтарик і шукає нашу людяність. Він плекає той крихітний, але безцінний діамант любові, загублений у всесвіті зла. Ведучи нас до нього, він розкриває нам усе: нашу красу і марнославство, нашу силу і слабкість. Він показує мотиви наших учинків, які змушують нас ненавидіти й любити. Він показує, що значить бути людиною.

Я мусив перетворити цей роман на фільм, бо його слова просто горять на сторінці. Як зашморг у руках ката, ці слова залишають обпечений слід на шиї й тягнуть вас у те підземелля, яке ми, люди, будуюмо під пеклом. Чому ми це робимо? Бо ми вибираємо жити мрією, а не життям.

Ви ніколи не забудете цієї книжки.

*Даррен Аронофскі
1 травня 2000 року*

Коли Господь не будує дому,
даремно трудяться будівничі...

Псалом 127:1

Надійсь на Господа всім серцем твоїм
і не покладайся на власний твій розум.
У всіх стежках твоїх думай про Нього,
а Він простуватиме шляхи твої.

Приповісті 3:5,6

Гаррі замкнув матір у комірчині. Гарольде. Будь ласка. Тільки ж не телевизор знову. Добре, добре, відчинив двері Гаррі, тоді перестань нити. Він пішов через кімнату до телевизора на підставці. І не діставай мене. Він висмикнув вилку з розетки й від'єднав різьки антени. Сара повернулася до комірчини й зачинила двері. На якусь мить Гаррі втупився поглядом у ті двері. Ну то сиди там, якщо хочеш. Він штовхнув підставку на коліщатах, вона покотилася і ривком спинилася, ледь не перекинувшись. Якого дідька? Він подивився вниз і побачив ланцюг для велосипеда, що протягнувся від сталеві ручки на боці телевизора до батареї. Він зиркнув на комірчину. Що ти ото собі надумала? Нащо цей ланцюг? Ти хочеш, щоб я рідній матері розбив телевизор? Чи видер батарею? — Вона німо опустилася на підлогу комірчки — і, може, підірвав будинок? Хочеш зробити з мене вбивцю? Рідного сина? Свою плоть і кров? **ЩО ТИ ЗІ МНОЮ РОБИШ????** Гаррі став перед дверима комірчини. **ЗІ СВОЇМ РІДНИМ СИННОМ!!!!** З-під дверей комірчини поволі виткнувся тоненький ключик. Гаррі зачепив його нігтем, а тоді підхопив з підлоги.

Чого тобі завжди треба морочити мені голову, радихриста, завжди треба вкладати мені в думки що гінняну провину? Хіба тобі й діла нема до моїх почуттів? Нащо тобі треба так ускладнювати мені життя? Нащо... Гарольде, я не хотіла. Той ланцюг не від тебе. То проти злодіїв. А чого ж ти мені про це не сказала? Він же мало не перекинувся. У мене ледь серце не стало. Сара сиділа в темряві й хитала головою. Я хочу тобі добра, Гарольде. Тоді чого ж ти не виходиш? Гаррі смикав ручку, грюкав дверима, але двері були замкнені зсередини. Він скинув угору руки від розпачу й огиди. Бачиш, про що я кажу? Ти завжди мені так допікаєш. Він підійшов до телевізора, відімкнув ланцюг, а тоді знов обернувся до комірчини. Нащо ти завжди робиш із цього казна-що? Га? Просто щоб перекласти на мене цю гінняну провину, так? Так???? — Сара розгойдувалася вперед і назад — ти ж знаєш, що отримаєш його назад через кілька годин, але тобі аби мене присоромити. Він подивився на комірчину — Сара мовчки розгойдувалася, — а тоді махнув руками, та до дідька це, і поштовхав підставку з телевізором до виходу з квартири. Сара чула, як підставка котилася по підлозі, чула, як двері відчинилися й зачинилися, і продовжувала розгойдуватися вперед-назад, сидячи із заплющеними очима. Це не насправді. Вона нічого не бачила, а значить, нічого не сталося. Вона сказала Сеймурові, своєму чоловікові, котрий уже давно помер, що нічого цього насправді не сталося. А якби й сталося, то все буде гаразд, тож не хвилюйся, Сеймуре. Це як перерва на рекламу. Скоро вона закінчиться й почнеться хороша програма, Сеймуре. Усе буде добре. Врешті-решт, усі програми хороші. Напарник Гаррі, темношкірий хлопець на ім'я Тайрон С. Лав — усе правильно, так мене й звать, і Тайрон С. не лаває нікого, крім себе, —

чекав у коридорі, жуючи батончик «Снікерс». Вони без проблем викотили телевізор із будинку, і Гаррі привітався з усіма єнтами¹, що на подвір'ї вигрівались на сонечку. Але далі було важче — проштовхати клятий апарат три квартали до ломбарду і не розбити його, не дати якомусь малому йолопу в нього врзатися, пильнувати, щоб коліща не вскочило в яму чи не підстрибнуло на смітті, щоб телевізор не перекинувся, а довбаний столик не розвалився, — це вимагало терпіння й наполегливості. Тайрон утримував телевізор рівно, а Гаррі штовхав і направляв. Тайрон також дивився вперед і попереджав Гаррі про великі обривки паперу й мішки зі сміттям, які могли становити загрозу для швидкого й безпечного завершення їхньої місії. Вони схопили конструкцію з обох боків, щоб спустити з тротуару на дорогу, й знову підняли на тротуар з другого боку вулиці. Тайрон нахилив голову й оглянув телевізор згори вниз. Чорд, пацан, ящик став якийсь пошарпаний. Яка різниця, чи тобі не все одно? Та хай хоч волоссям поросте, аби за нього філки дали.

Містер Рабіновіц похитав головою, коли побачив, як вони запихають телевізор у його ломбард. О, і столик таки теж. Гей, що ти фід мене хочеш? Я не можу шлепати його на своїй спині. У тебе є друг. Він таки міг би допомогти. Гей, пацан, я тобі не якийсь шлепер. Гаррі захихотів і похитав головою, диви, який з тебе жид. Та все одно, їй так легше буде дотягти його додому. Оце пацан, завжди дума, як допомогти мамці. Ой, який хороший син. Але гониф². Ти їй потрібен, як лосю фішалка для капелюхіф. Ворушися, Ейб, ми поспішаємо. Давай нам філки. Бігом, бігом... Уфесь час

¹ Єнта (пox. з ідишу) — пліткарка, жінка, що пхає носа в чужі справи. (Тут і далі прим. пер.)

² Гониф (пox. з ідишу) — злодій, негідник.

бігом, і він почовгав за прилавок, уважно оглянув усі олівці, перш ніж вибрати один для запису. У фас же такі фажлифі спрафи, що сфїт розпадеться, якщо фсе не зробити ще фчора. Він клацнув язиком, похитав головою, повільно перерахував гроші... двічі... тричі... Ейб, та годі вже. Ну ти таке бачив? Лизькає пальці й рахує ті фильки знов і знов, наче їх побільшає чи поменшає. Сам собі не довіря. Чорд.

Містер Рабіновіц віддав гроші Гаррі, а той розписався у книзі. Зробіть мені ласку, перекотіть його туди? Чорд. Знаєш, братан, як я тебе бачу, то чогось завжди надриваю свою ніжну сраку. Вони відіпхнули телевізор у куток і подалися геть.

Містер Рабіновіц дивився на них, хитав головою й клацав язиком, а тоді зітхнув, щось не так... це фже не кошерно, просто не кошерно.

Чорд. Нащо нам туди пертися, пацан? Чого тобі хочеться туди пертися? Тому що там з дурманом видають ще й картку постійного покупця. Знаєш що, Гаррі? Ти наївний. Не тре дуркувати, коли говориш про таку серйозну штуку, як дурман. Особливо коли говориш про мій дурман. До твого мені діла немає. Тільки до мого. Що такого доброго в тутешньому дурмані? Пацан, ти про що? Тут стільки ж точок, скільки й там. Можна навіть узяти в когось іншого. Іншого? Так, малий. Можна просто йти по вулиці й дивитись, де тримають пальця в носі, хто як киває головою, і ми дізнаємося, де є добрий дурман, і не просто добрий, а кайфова дурня, братан. І так ми не викинемо гроші на таксі. Таксі? Хтось помер і лишив тобі спадок? Ці гроші ми пустимо на дурман, а ні на яке не таксі. Спочатку задовольняєш потреби, а тоді вже роззявляєш пельку на розкоші.

Чорд. Ти хоч, щоб ото я їхав у тому драному метро з бухариками й збоченцями? Бляха. Та ти здурів. Тебе обдеруть раніш, ніж ти кудись доїдеш. Геї, пацан, не треба мені отих гімняних старих пісень про ледачу чорну сраку. Тайрон реготнув, пацан, якщо нам уже конче кудись їхати, то дай мені перше дзенькнути моєму дружбанові Броуді й спитатися, що в нього є. Дай монетку.

Ти припух, відколи тобі треба монетки, щоб подзвонити? Геї, пупс, я не сратимуся з телефонними компаніями. Гаррі сперся на телефонну будку, а Тайрон згорбився біля телефона й почав щось по-змовницьки нашіптувати. За якусь хвилину він поклав слухавку й вийшов з будки з широченною либою на все лице. Геї, пацан, закрий рота, а то осліпну. Ах ти ж блідозадий засранець. Ти точно не вижив би на плантації. Тайрон пішов далі, і Гаррі його наздогнав. Ну то що? Мій дружбак каже, що має бомбову дурню, малий, і він прибереже, щоб і нам в ложку щось крапнуло. Вони виходили з метро окремо. Тайрон пішов далі по вулиці, Гаррі трохи пороззирався, а тоді зайшов у кав'ярню за кілька будинків від метро. Район був повністю, абсолютно чорний. Навіть копи в штатському були чорні. Гаррі завжди здавалося, що він надто впадає у вічі, коли сидить у кав'ярні, п'є слабосмажену каву і їсть шоколадний пончик. Це було єдиною гіркотою в тому, щоб купувати у Броуді. В нього зазвичай була хороша дурня, але Гаррі не міг піти далі цієї кав'ярні, бо інакше засвітив би їх і все зірвав би, або, що майже так само погано, йому могли проломити голову. Взагалі-то, розумно було б залишитися на своєму районі, але Гаррі не міг витримати такої відстані від грошей і дурні. Йому й тут було так зле, що м'язи шлунка скорочувалися, тривога повзала по тілу,

а горло стискало від знайомого смаку, але тут було в мільйон разів краще, ніж сидіти в себе.

Гаррі замовив ще чашку кави з пончиком і трохи розвернувся на стільці, аж тут поруч сів коп, чорніший за його пончик і більший за вантажівку «Мак». О Господи, ну кому ще могло так, трясця, пощастити, як не мені. Хочеш розслабитися, сидиш собі каву попиваєш, а довбаний бабуїн сідає собі поруч. Чорт! Він сьорбнув кави й глянув на пістолет у кобурі, міркуючи, а що б сталося, якби він раптом вихопив його у копа й почав стріляти, бах, бах, і зніс би курвиному сину макітру к бісовій матері, а тоді кинув би на прилавок гроші й сказав би дівці залишити здачу собі, і пішов би геть, а може, він міг би тихцем витягти зброю й подати копові, питаючи, чи це не його, бо я щойно побачив її на підлозі, може, ви погано за нею дивитесь, а ще ржака була б, якби винести ту клятву залізяку звідси й вислати комісару поштою, із запискою, що з неї пришили кількох чуваків і що треба краще дивитися за своїми цяцьками... так, це було б смішно, і він подивився на здорового курвиного покидька, що сидів поруч і пасталакав з дівкою за прилавком, і так гиржав, що аж його чорна срака трусилася, і Гаррі реготнув собі під носа, і уявив, що б цей коп подумав, якби знав, що його життя було у Гаррі в руках, а тоді Гаррі помітив розмір долоні, що стискала чашку, і зрозумів, що вона більша за довбаний баскетбольний м'яч, тож він запхав у рот решту пончика, залив його кавою й повільно вийшов з кав'ярні, спиною відчуваючи ту лягаву гору, тим часом як Тайрон просувався до спуску в метро.

Тайронова хата була не більш ніж просто кімната з раковиною. Вони сиділи за круглим столиком, їхні апарати лежали у склянці, а вода забарвилася рожевим від крові,

їхні голови повисли на шиях, а долоні — на зап'ястях, пальці ледве тримали цигарки. Коли-не-коли хтось перевіряв ніздрю пальцем. Голоси притихли й ледь вилітали з ослаблених горлянок. Чорд, цей гарик просто шикарний, пупс. Бомба, кажу тобі. Ага, пацан, справді щось із чимось. Цигарка Гаррі обпалила йому пальці, і він упустив її, чорт, а тоді повільно нахилився й дивився на неї хвилину, його рука нависла над нею, потім нарешті підбрала, і Гаррі спершу оглянув цигарку, а тоді поволі видобув з пачки нову, засунув її в рот, прикурив від старої й упустив недопалок у попільничку, а тоді лизнув обпечені пальці. Він дивився на носики черевиків одну хвилину, тоді другу... вони здавалися такими гарними, якимись м'якенькими чи... тоді його увагу захопив чималий тарган, що протупотів повз нього військовим маршем, але на той час, як Гаррі подумав, чи не стати на нього ногою, тарган уже зник під плінтусом. Ну й добре, бо такий паскудин син міг пробити мені дірку в черевіку. Гаррі потяг угору плече, тоді долоню і затягнувся цигаркою. Ще раз протяжно затягнувшись, повільно і глибоко набравши в груди диму, Гаррі смакував кожну його часточку, насолоджувався тим, як він легенько лоскотав його гланди й горло, господи, як же добре. Хтозна-чому, але гарик робив смак цигарок скажено смачним. Знаєш, що нам треба зробити? Га? Треба взяти троха цієї дурні, розбодяжити її і збути, спихнути половину, доганяєш? Точно, це добро таке круте, що його можна розбодяжити вдвоє, і тебе з нього все одно розмаже. Так, ми б залишали собі якусь дозу, а решту б збували. Так можна подвоїти гроші. Легко. Точно, пупс. А тоді можна купити троха більше, і то вже буде інша річ.

То вже буде щось праведне, пупс. Нам тільки й тре, що не налягати на дурню, знаєш, а разок ширнутися

коли-не-коли, але ніякої тяжкої холери — точно, пупс, — тільки щоб не парило, і в нас бігом назбирається довбана купа грошви. Можеш закладати свою ніжну дупцю. Купа баксів ростиме, ми будемо ходити по сраку в грошві, братан. Точно, пацан, але ми не просеремо все, як якісь придурки. Не опустимося й не просвистимо. Не будемо гарячкувати, подбаємо про справу й аж бігом назбираємо на фунт чистого, а тоді просто сядемо й будемо рахувати філки. Ніякої біганини по вулицях. Правильно кажеш, біс йому в кишку. Купимо добра у гіталійців, самі забодяжимо й наберем сопливих геркоманів, щоб вони парили його на вулицях. А ми лише сидимо й рахуємо гроші, і їздимо на здоровому рожевому «ельдорадо». Ага, а я знайду шоферську форму і возитиму твою чорну сраку по місту. Дивися мені, щоб притримував дверцята, братан, бо я тобі присмалю сраку... О так, я Тайрон С. Лав, і я не лаваю нікого, крім Тайрона С. Ну, а я любитиму зовсім не Тайрона С. Я собі знайду хорошу хату коло Центрального парку, пацан, і весь час тільки те й робитиму, що винюхуватиму перепілочок, що там гуляють. Чорд... і що ти з ними робитимеш, пацан? Тобі ж щюцюрку ще малому чикнули. А я просто ляжу поруч і гладитиму, і, мабуть, коли-не-коли так наче щипатиму, де треба, губами. Чорд. Ну хіба не шкода, біс його бери? Цей чувак лежатиме у гарній хаті з гарною лялею і пхатиме носа до її шахни. Ну що ти зі мною зробиш, я люблю поплямкати. Трохи паштету, трохи вудженої риби, трохи... Біс тебе бери, який ти гидкий паскудник. Отака з вами біда, біляки, ви не знаєте, що тре робить із лялями. Чорт, пацан, ми знаємо. Це ви, африканці, не знаєте, як поводитися за столом... Як думаєш, чого євреям дістаються всі дівки? Річ геть не в грошах. Річ у тім, що ми плямкаємо.

Чорд, ну ти дурень безцюцюрковий, пацан. Коли кравець обміря мене, щоб пошити кілька костюмів, я повернуся до себе й наберу цілу стайню ляль, від яких у тебе ноги підігнуться, братан. Ото вже вони будуть гарніюні. І я матиму по одній іншого кольору на кожен день тижня. Як думаєш, скоро ми зберемо на фунт чистого? Чорд, пацан. Та аж бігом. Як почнем, як зберемо кілька сотень на порцайку, і тоді вже попремо далі. До Різдва ми вже будем сидіть у кріслах, рахувать грошики й патякать про дурне. Веселого Різдва, пацан. Цигарка Гаррі обпалила йому пальці, трясця, і він кинув її на землю, от паскудство.

Сара привела в ломбард двійко сусідських хлопчаків. Містер Рабіновіц вичовгав з-за прилавка, доброго фечора, місіс Голдфарб. Доброго вечора, містере Рабіновіц, хоч я й не певна, що він добрий. А ви? Е, він приплющив очі, смикнув плечима й нахилив голову, що я можу сказати? Я цілий день сиджу сам-один у крамниці, а моя жінка міт наша дочка Ракель десь пішли купувати щось для маленького Іззі й ще не фернули. На обід у мене буф холодний язик без житньої скибки... Я домазаф трохи гірчиці та хрину, але без житньої скибки, ой... він знизав плечима і знову оглянув її, а на фечерю, мабуть, їстиму холодний суп, якщо жінка не пофернеться, але ж фи хоче забрати сфій телефізор? А скільки зараз рочків маленькому Іззі? Ох, він такий гарненький, так би й повідкушувала його пухкенькі ніжки. Так, якщо ви не проти. Я привела цих славних парубків, щоб вони допхали його до мене додому, — такі славні хлопчики, допомагають бідній самотній матері — хвала Богові, що він забрав його з підставкою, так набагато легше його повернути. У мене зараз тільки три долари, але наступного тижня... То забирайте, забирайте його, він знову знизав плечима й нахилив

голову, і сподіваймося, що фін не фізьме його знофу ранише, ніж фи заплатите за цей раз, щоб не як тоді, пам'ятаєте, коли фін таки фкрав його тричі за місяць, і фи ще дофго не могли його фиплатити? На тому тижні, у фіфторок, Іззі фже буде пофний рочок. О-о-о, глибоко і довго протягла Сара, здається, що Ракель ще вчора гралася ляльками, а нині... Сара простягнула три долари, що перед тим акуратно склала й сховала в блузці, містерові Рабіновіцу, а той почовгав за прилавок і поклав гроші в касу, акуратно записавши транзакцію в маленькій книжечці з написом «ТВ САРИ ГОЛДФАРБ» на обгортці. Нескінченні сторінки в цій книжечці мали записи й дати за минулі кілька років, що фіксували випадки, коли Гаррі отримував гроші за телевізор, а його мати викупляла його назад. Двійко хлопчаків поштовхали підставку з телевізором на вулицю. Місіс Голдфарб, а дозфолите фас дещо спитати, фи не сприймете це дуже особисто? Сара знизала плечима, скільки років ми знаємо одне одного? Він покивав головою вгору-вниз, вгору-вниз, вгору-вниз, та хто ж рахує? Чого би фам не заяфити уже ф поліцію, щоб фони, може, таки погофорили з Гаррі, та фін би й не краф більше телефізора, а може, фони б забрали його куди на кілька місяціф, щоби фін міг подумати, а як пофернеться, то стаф би хорошим хлопцем, піклуфафся би про фас і не тягаф би телефізор раз по раз? О-о-о, ще одне глибоке і довге зітхання, містере Рабіновіц, я би не змогла, вона палко притисла руки до грудей, Гарольд же мій єдиний синочок і єдина рідня. Він усе, що я маю. Решта вже повмирали. Залишились тільки я та Гаррі... мій синок, мій бубала¹.

¹ Бубала (*пох. з ідишу*) — слово, що виражає прихильність і ніжність, часто — до дітей та онуків.